T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altıncı inikad

20 -İXI - 1940 Çarşamba

Mündericat

	Sayıfa
1 — Sabık zabıt hulâsası	34
2 — Havale edilen evrak	34
3 — Müzakere edilen maddeler	34
1 — Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası ve Millî Müdafaa ve Adliye encümenleri mazbataları (1/455)	34:38
2 — Türkiye - İngiltere Adlî muzaheret mukavelenamesine müzeyyel 10 şubat 1939 tarihinde imzalanan ek mukavelenamenin tasdikı hakkında kanun lâyihası ve Hariciye ve Adliye encümenleri mazbataları (1/369)	38:39

1 — SABIK ZABIT HULÂSASI

Sayın üyelerden bazılarına izin verilmesi hakkında Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi kabul edildi.

Hudud ve sahiller sıhhat umum müdürlüğü ve Divanı muhasebat 1940 malî yılı bütçelerinde değişiklik yapılmasına dair kanun lâyihaları da kabul edilerek çarşamba günü toplanılmak üzere inikada nihayet verildi.

Başkan vekili	Kâtib	Kâtib
Refet Canıtez	Çanakkale	Gazianteb
	Ziya Gevher Etili	Bekir Kaleli

2 — HAVALE EDİLEN EVRAK

Tezkereler

1 — Ankara şehri İmar müdürlüğünün 1937 malî yılı katî hesabına aid mutabakat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı muhasebat riyaseti tezkeresi (3/310) (Divanı muhasebat encümenine)

2 — 1937 malî yılı katî hesabına aid mutabakat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı muhasebat riyaseti tezkeresi (3/311) (Divanı muhasebat encümenine)

Mazbatalar

3 — İstanbul mebusu Ziya Karamursalın, Arzuhal encümeninin 1 - XII - 1939 tarihli haftalık karar cedvelindeki 350 sayılı kararın Umumî Heyette müzakeresine dair takriri ve Arzuhal encümeni mazbatası (4/9) (Ruznameye)

4 — Tokad mebusu Nâzım Poroyun, Arzuhal encümeninin 6 - XII - 1939 tarih ve 10 numaralı haftalık karar cedvelindeki 463 sayılı kararın Umumî Heyette müzakeresine dair takriri ve Arzuhal encümeni mazbatası (4/11) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Şemsettin Günaltay

KÂTİBLER : Vedit Uzgören (Kütahya), Ziya Gevher Etili (Çanakkale)

BAŞKAN — Celse açılmıştır.

3 — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1 — Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası ve Millî Müdafaa ve Adliye encümenleri mazbataları (1/455) [1]

BAŞKAN — Lâyihanın heyeti umumiyesi hakkında mütalea var mı?

REFİK İNCE (Manisa) — Bu kanun lâyihası hakkında Adliye encümeni mazbata muharriri arkadaşımızdan bir sual sormak istiyorum. Bir defa kanun lâyihası bir maddelik olduğu için, heyeti umumiyesile madde müzakeresi hemen aynı mahiyette olduğundan dolayı takririmi kendilerinden alacağım izahatın sonunda vereceğim. lâyihanın aslı; seferberlik veya harb tehlikesi mevzubahs olan hallerde askerî adlî kadrolarda münhal vukubulduğu takdirde kararname almağa lüzum kalmaksızın bu adlî kadronun eksikliğini doldurmak salâhiyetini vermektedir. Bu gün mevcud Usulü muhakemei cezaiyei askeriye kanunu - çok terkibli oluyor amma - mucibince, adlî askerî zabitlerin, memurların kararname ile tayinleri lâzım geliyor. Seferberlikte kararname almak zamana mütevekkiftir, Umuru adliyei askeriyenin ehemmiyeti vardır, binaenaleyh bunu alelacele yapalım diyorlar. Yani benim anladığıma göre, halen ordu içinde alelderecat bir zabit tayini mahiyetinde yapalım deniliyor. Kararname ile tayin olunan askerî adlî memurlardan başka orduda vazifedar kimse yok mu dur? Binaenaleyh seferberliğe taallûk eden zamanlar için mevcud ahkâm kâfi gelmiyorsa, meselâ yeni tabir ile, bir tüm komutanı, bir kor komutanı iradei milliye ile tayin olunduğu zaman bunlar hakkındaki kararname hakkı baki kalıyor da yalnız askerî adlî memurların kararnameden istisnasına sebeb nedir? Bence, bu kimseler hangi yerde iseler o yerlere, bir telgrafla, 24 saat zarfında tayinleri için emir verilebilir. Adliyei askeriye vazifesini

[1] *5 sayılı basmayazı zabtın sonundadır.*

görecek, kolordu dahilinde o işi yapacak kimse yoksa, ister istemez bu boşluğu doldurun demek mecburiyeti vardır. Onun için soruyorum, seferberlik zamanına hasolarak gösterilen bu istisnaî hükmü yalnız askerî adlî hakimlere hasretmekte mana nedir? Eğer diğerleri hakkında kararname hükmü baki kalıyorsa bunun yalnız askerî adlî hâkimler hakkında değişmesinde hiç bir mâna yoktur.

İkinci sual : Bir harb tehlikesi vaziyeti var. Ben bizim mevzuatımızda bu harb tehlikesi keyfiyetini hatırlamıyorum. Ne demektir harb tehlikesi? Meselâ şu dakikada bütün dünya harb tehlikesi içindedir. Bu vaziyet içinde, henüz seferberlik ilân etmemiş olduğumuza göre, harb tehlikesi vardır diye askerî, adlî kadrolarına taallûk eden tayinleri bu kanuna tevfikan kararnamesiz mi yapacağız? O halde vaziyette çok teşevvüş hâsıl olur. Bir taraftan kararname ile tayin edilen bir adlî askerî hakim, diğer taraftan kararnamesiz tayin edilen memurini adliyei askeriye gibi vaziyette iki taraflı müsavatsızlığa meydan verilmiş olur. O halde sualimi soruyorum : Seferberlik zamanlarında bu memurlardan maadasına, daha ehemmiyetli kısımlara, taallûk eden kararname hükümleri mahfuz kaldığı halde, istisnaiyet neden askerî adlî memurlara hasrediliyor? İkincisi, harb tehlikesi hali diye mevzuatımızda bir şey görmüyorum.

Harb tehlikesi bulunduğu, ne zaman ve ne gibi ahvalde ve hangi heyet tarafından takdir olunacağı keyfiyeti ayrıca bir mevzudur. Binaenaleyh bunların dahi izahına ihtiyaç olduğu kanaatindeyim. Tenvir etmelerini rica ediyorum.

ADLİYE E. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Efendim; tedkik mevzuu olan madde; askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin tadiline müteallik bir hükümdür. Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesi, yani bu gün meri olan 53 ncü maddesi, seferberlikte askerî adliye kadrolarının ne suretle ikmal edileceğini tazammun eden bir hükmü ihtiva etmektedir. Bu gün meri olan hükümlere göre, seferberlikte askerî adliye kadroları ihtiyat zabitlerinden ikmal olunur. Bunlardan iki şart aranır. Ya hâkimlik etmiş olacaktır veyahud sadece hukuk mektebi mezunu bulunacaktır. Yani hâkimlik etmiş olan bir zat ihtiyat zabiti olduğu zaman seferberlikte askerî adliye hâkimliğine tayin ediliyor. Veyahud sadece hukuk mezunu olanlar arasından seçilmek imkânı mevcuddur. Bu tadil lâyihasında mesele iki esası ihtiva ediyor: birincisi, hukuk mezunu olmasını kâfi görmüyor, çünkü kendilerine hâkimlik vazifesi tevdi edilmektedir. Hâkimliğin istilzam ettiği bir staj vardır. Binaenaleyh buraya alınacak olanın ya filen hâkimlik vazifesini yapmış olması, yahud avukatlık etmiş bulunması lâzımdır. Avukatların da stajı vardır, imtihanı vardır. Eski avukatlık kanununa göre de iki sene hâkimlik yapmak lâzımdı. Bu bakımdan avukatlar ve hakimler askerî adlî hâkimliğe alınabileceklerdir. Ikinci tadil, harb tehlikesi haline de teşmil edilmiştir. Yalnız seferberliğe aid değildir. Refik İnce arkadaşımız, mevzuatımızda böyle bir tabir yoktur, bunun hudud ve şümulü ne olabilir? Buyurdular. Böyle bir tabir mevzuatımızda vardır. Pek kısa bir zaman önce, iki üç ay önce bir kanun çıktı, bendeniz arayıp bulacağım, sorulacağını tahmin etmediğim için yanımda değildir, onda; harb tehlikesi halinde yapılacak hususlara aid bir çok maddeler mevcuddur. Bu itibarla bu yeni bir hâdise olarak huzurunuza çıkmıyor.

Buyurdular ki, askerî adlî hâkimler kararname ile tayin hükmünden istisna edilmişlerdir. Zannediyorum bu noktaya itiraz buyurmuyorlar. Çünkü vaziyetin müstaceliyeti vardır. Fakat neden dolayı ordunun diğer mensublarına bu, teşmil edilmiyor? Bunu Adliye encümeni mazbata muharriri izah etsin buyurdular.

Bizim tedkik mevzuumuz olan madde, orduda tayin ve terfie aid bir madde olsaydı hakikaten Adliye encümeni bihakkin, Millî Müdafaa vekâletine diğer ordu mensublarını niçin bu suretle tayin etmiyorsunuz, diye bir sual sorabilirdi. Fakat burada mevzuu müzakere ve mevzubahs olan, sadece askerî adlî hâkimlerin tayinine aiddir ve bu müzakere buna inhisar etmiştir. Hakikaten seferberlikte veya harb tehlikesi olan hallerde bir takım seri kararlar almak icabetmektedir. Hepinizce malûmdur ki bir kararnamenin istilzam ettiği bir çok formaliteler vardır. Meselâ bir yerde askerî hâkim ölüvermiştir. Biz, kararname çıkıncıya kadar, ta on, on beş gün oranın muattal kalmasını muvafık görmedik. Binaenaleyh Encümenimiz de, bunların kararnameden istisnası hususunda, Millî Müdafaa vekâletinin teklifi üzerine, Millî Müdafaa encümeninin kabul ettiği maddeyi tasvib etmiştir. Bu itibarla niçin diğer ordu mensubları bu şekilde tayin edilmiyor sualine cevab vermeğe ne kendimi ve ne de encümeni salâhiyetli görmem (Bravo sesleri).

REFİK İNCE (Manisa) — Kanun demek, hututu umumiyesi ile her mesele üzerinde bir nizam koyan kaide demektir. Binaenaleyh herhangi bir kanunu yaparken diğer kanunların ne dereceye kadar bundan müteessir olacağını dahi nazarı dikkate almak, vazıı kanunun vazifesidir. Binaenaleyh Adliye encümeninde dahi bulunmuş olsaydım bu noktayı mevzubahs edecektim. Şimdi dahi vazıı kanun, mesul bir adam sıfatile bu kanunun husule getirdiği aykırılığı mevzubahs etmek vaziyetindeyim.

Şimdi Şinasi arkadaşımın verdiği malûmat bence eksiktir. Birinci kısmı teşkil eden harb

tehlikesine aid olan malûmatı veremediler. Diğer malûmatı vermeği vaid ediyorlar. Bu malûmatı almadan, tenevvür etmeden, Büyük Millet Meclisi tenevvür edinceye kadar o kanunu kabul etmek bizce doğru bir şey olmaz. Binaenaleyh bu mesele hakkında bizi tenvir edinceye kadar bu kanun lâyihası pazartesiye tehir edilmelidir. Tenevvür etmeden kanun kabul etmek doğru değildir.

İkinci mesele; adlî askerî memurların kararnamesiz tayinlerinin istilzam ettiği isticalin, diğer kararname ile tayin edilen memurini askeriye, ordu hizmetindeki adamlar üzerindeki rolü, aynı adamlar hakkında da variddir. Bu isticali yalnız buraya hasretmekte bendeniz, isabet olmadığma kaniim. Tensib ederseniz, bu iki mesele üzerinde zaten tenevvüre ihtiyaç vardır, Heyeti muhtereme tensib ederse, kanun çıktı diyorlar onu da görelim, harb tehlikesinin hudud ve şümulü hakkında tenevvüre ihtiyacımız vardır. Kanunun çıktığmı söylediler, onu da hatırlayamadılar, vardır, gösterelim diyorlar, tensib ederseniz cuma gününe talik edelim ve kanunu, üzerinde işlenmiş bir eser olarak çıkarmış olalım. (Muvafık sesleri).

ADLİYE En. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Refik İnce arkadaşımız iki noktaya yeniden temas buyurdular. Dediler ki; evvelâ bu harb tehlikesi hali hakkında sorduğum süale verilen cevab beni tatmin etmedi, mesele üzerinde kâfi derecede tenevvür edilmemiştir, harb tehlikesi hakkında, bu, mevzuatımızda mevcud olan bir tabir değildir, böyle bir tabir yoktur. Yani bir şey anlıyamadım buyurdular.

REFİK İNCE (Manisa) — Bilmiyorum.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Bu ifadelerle «Bilmiyorum» demek istediler. Bendeniz, bu ibarenin mevzuatımıza girmiş olduğunu söylemiş, fakat kanunun maddesini derhal hatırlayamamıştım. Kanun şimdi önümdedir; 1632 sayılı askerî ceza kanununun bazı maddelerini değiştiren kanun lâyihasının 55, 56, 57, 58, 59 ncu maddeleri... 55 nci maddesi şöyledir :

Madde 55 — Seferberlikte veyahud Türkiye Cümhuriyetini tehdid eden yakın bir harb tehlikesi mevcud olduğunu gösteren fevkalâde zamanlarda Türk ceza kanununun 129 ncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı cürümleri işleyenler...

Bendeniz biraz evvelki maruzatımda, bu harb tehlikesi tabirinin kanunlarımızda mevcud olduğunu bununla ifade etmiş oluyorum. Bazı arkadaşlar, bunun Korunma kanununda da mevcud olduğunu söylediler. Bu tabir Millî müdafaa kanununda da varmış, fakat burada da olması esasen meseleyi kısmen halletmiş oluyor. Asıl bendenizin vazifem, aklımm erdiği kadar izahat vermek ve arkadaşları tatmin etmektir.

Eğer arkadaşımı tenvir edememiş isem müteessirim. Şimdi ikinci nokta, tayin meselesi. Mevzu muayyendir. Encümene gelen mevzu, askerî adlî hâkimlerin şekli tayinlerine aiddir. Biz encümende; siz Kolordu kumandanlarını nasıl tayin ediyorsunuz diye bir sual sormağa kendimizde salâhiyet görmedik, esasen bu mevzu bize gelmedi. Tabiî encümende cereyan eden meseleler haricinde bendeniz mütalea serdine de salâhiyettar değilim. Mevzu muayyendir. Bendenizce mesele kâfi derecede aydınlanmıştır. Eğer yüksek heyetiniz tasvib ederse bu şekilde: kabul edilir.

REFİK İNCE (Manisa) — Birinci meselenin halledilmiş olması mucibi memnuniyettir. Dikkat buyurulacak olursa metinde «seferberlik», «harbe girmek üzere bulunulduğu» bir de «pek yakın» tâbirleri vardır. O tâbiri aynen alalım. İkinci mesele hakkında Millî Müdafaa vekili arkadaşımızın bizi tenvir etmeleri lâzımdır.

M. M. V. SAFFET ARIKAN (Erzincan) — Efendim, kanunu mütalea buyurdunuz, esbabı mucibe gayet vazıhtır. Bizim üç dört aylık tecrübemiz bize bu kanunu buraya sevk ettirmiştir, zaruret vardır. Encümen kabul etmiş, Heyeti Umumiyeye arz etmiştir. Heyeti Umumiye de kabul ederse bizim için kolaylık olur.

REFİK İNCE (Manisa) — Ne bendeniz, ne de arkadaşlarım tenevvür etmedik. Encümen kabul etmiştir, Heyeti Umumiye de kabul ederse kolaylık olur, bundan bir şey anlamadım.

M. M. V. SAFFET ARIKAN (Erzincan) — Bu kanuna lüzum vardır.

BAŞKAN — Heyeti umumiyesi hakkında başka mütalea var mı? (Hayır sesleri).

Maddelere geçilmesini yüksek reyinize arzediyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesini değiştiren kanun

MADDE 1 — 1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Madde 53 — Seferberlikte veya harb tehlikesi mevcud olan hallerde askerî adliye kadroları yedek adlî hâkimlerle yedek subaylardan hâkim sınıfından sayılan vazifelerde bulunmuş veya avukatlık etmiş olanlardan ikmal olunur. Ellinci maddedeki kararname ile tayin hükmü bunlar hakkında tatbik olunmaz. Bu vazifedeki hizmetler, askerlik hizmetinden sayılır.

M. M. E. Rs. Gl. KİAZIM SEVÜKTEKİN — Beşinci satırda (veya avukatlık etmiş olanlardan) ibaresinden sonra (yedek subay olan avukatlardan) ibaresinin ilâvesini rica ederim.

ADLİYE E. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Efendim, Millî Müdafaa encümeni muhterem reisinin söyledikleri gibi avukatların

da yedek subaylık etmiş olmaları şarttır. Adliye encümeninin de fikri bu merkezdedir. Biz zannediyoruz ki bu ifade bunu temin ediyor. Eğer etmiyorsa tashih edelim. İfade şudur: (Yedek subaylardan hâkim sınıfından sayılan vazifelerde bulunmuş veya avukatlık etmiş olanlardan ikmal olunur.)

HASAN FEHMİ (Gümüşane) — Yalnız (ve) olsa olur. Veya deyince hüküm ayrılıyor.

ADLİYE En. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Burada «olanlar» kelimesi ile fıkra bitmiş oluyor, ikisine de şamildir.

Dilci arkadaşlarımız bizi inşa bakımından ayrıca tenvir ederler. (Vazifelerinde bulunmuş olanlar hakkında veya ...) Maahaza mesele basittir.

RECEB PEKER (Kütahya) — Arkadaşlar, maddenin aslı elbette yerindedir. Fakat (seferberlik) tabirinden sonra (hab tehlikesi hali) diye yeniden tarifi icabeden ve fevkalâde bir zamanın ifadesi olan yeni bir şey bu maddeye girmiş ve bu madde ile ilk defa olarak bu şekilde bu mevzuat tedvin edilmiş bulunuyor. Halbuki maksadın harb hali değil ona hazırlık demek olan seferberlik hali olduğu âşikârdır. Şimdiden filen yaşadığımız, tecrübe ettiğimiz devir, seferberlik ilân edilmeksizin diğer, kanunlarda tarif edilmeyen şekilde ve harbe girilmiş gibi bir halde ifade ediliyor. Bu vaziyeti ifade etmek için böyle yeni bir tabir kullanmaktansa askerî ceza kanununda ve millî korunma kanununda seferberlik ve şimdiki gibi harb tehlikesi halinin ifadesi olarak kullanılmış olan ibare burada da kullanılmış olsa yeni bir tabir ortaya çıkmamış ve eski mevzu kanunlardaki ibare ile bu vaziyet de ifade olunmuş olur, ki bu şekilde muhtelif kanunlara muhtelif telâkkiler girmemiş olur.

Onun için encümenden ricam, esas maksadda kendilerile hemfikir olmakla beraber, seferberlik veya harb tehlikesi halinde, demin arzettiğim gibi, ceza kanununun veya millî korunma kanununun, ayni hal ifadesi olarak, kullanılmış olan tâbirlerini seçerek o tabirlerin buraya konulması hakkında encümenin mütaleasının lûtfedilmesini rica ederim.

ADLİYE En. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Efendim, biraz önce de arzettiğim gibi bu ceza kanununun tadilinde ifade şudur: «Seferberlikte veyahud Türkiye Cümhuriyetini tehdid eden yakın bir harb tehlikesi mevcud olduğunu gösteren fevkalâde zamanlarda» görülüyor ki, bu daha tahdididir. Bir fark da mevcuddur. Çünki bu kanun idam hükümlerini istilzam ediyor, idamı müstelzim suçları sayıyor. Biz bu kanunun bu derece ehemmiyeti haiz olmadığını farzederek, harb tehlikesi demekle, yakın bir harb tehlikesi mevcud olduğunu, fevkalâde hallerde ve nihayet bir kararname ile tayin edileceğine göre bu derce fevkalâde ve yakın kelimesini kullanmıyalım da bununla iktifa edelim, dedik. Tabii takdir Yüksek Heyetinizindir.

RECEB PEKER (Kütahya) — Bendeniz Encümenin meylini mütalaama iltihaka müsaid bulurum ihtimalile tadilname yazmadım. Encümenin şimdiki ifadesini dinledikten sonra şimdi arzedeceğim kısa mucib sebeblerle tadilini lüzumlu gördüğüm husus hakkında bir takrir takdim edeceğim. Memafih Encümenin, şimdi vereceğim izahattan sonra fikrime iltihak edeceğini ümid ediyorum.

Arkadaşlar; milletin bütün hayatında hali tabiî, sulh halidir. Bütün kanunların esasları, sulh zamanında, millet haklarının masuniyetleri bakımından azamî teminat ihtiva eder şekilde hazırlanır. Fakat milletin hakları ve masuniyetleri gibi bir takım kudsî mefhumlar sulh zamanlarında insanlar için hedef olmakla beraber, insan iradesinin taallûk etmediği fevkalâde hâdiseler de bazan hâdis olur. O vakit tabiî zamanın hakka, masuniyete ve bunların usullerine aid olarak düşünülmüş esaslar, fevkalâde zamanın icabına tatbik edilerek, yeni bir takım hükümler - İfademi şu şekilde arzedeyimkonur ve bunlar kerhen bir tazyik ifade eder. Burası tam bunun karşılığı olmamakla beraber, fikrimi ifade için arzediyorum. Bir sulh hali var, bir harb hali var. Bir kanun çıkıyor, diyoruz ki; sulh halinin şu, şu, şu halleri harb zamanında yerlerini şu fevkalâde hallere bırakır. Zamanın nezaketi, harb hali filisi olmaksızın, sulh devrinde yaşanırken, seferberliğin, bu zamanın, uzunca müddet milletlerin hayatında deveran ettiği filen vaki olmuştur. Bakılmıştır ki, seferberlik anı sulh zamanına nisbetle farklı olmak icabetmektedir. Bu devirde yaşandıktan sonra harb ilân ediliyor. Bu defa seferberlikte filen tâbi olarak yaşanılanın fevkinde bir takım kaidelere uyarak hareket etmek mecburiyeti hâsıl oluyor. Yani bu devir harb ilânı ile yerini fevkalâde ahvalin icabettirdiği tedbirlere bırakıyor. Bu Meclis uzun müzakere günlerinde, fevkalâde kelimesi, ısrarlı bir parlâmanto müzakeresinden sonra ceza kanununda ve millî korunma kanununda ifade edilmiş olan metin, adeta bir mefhum klişesi olarak tesbit edilmiştir. Sulh, seferberlik, bundan başka Türkiye Cümhuriyetinin harbe girmesini derpiş eden fevkalâde hal diye tesbit edilmiş olan bu klişelerden maada bir de « harb tehlikesi hali » diye bunların içindeki nüansı, mâna tefavütünün tatbik zamanında tefrik ve temyiz etmeğe filen imkân olmaz. Bu keşmekeş içinde Devletin kuvvetlerinin bu gibi fevkalâde zamanlarda fevkalâde tedbirler alması lüzumuna kail olmakla beraber bir taraftan hukukun, masuniyetlerin umumî çerçeve içinde cereyan etmesini tahtı teminde bulundurmak için kabul edilmiş bulunan ye-

ni bir mefhumla değiştirmekte esaslı zarar vardır. Onun için Encümen de itiraz buyurmuyorsa, müsaadenizle o ibarenin aynen buraya konulması için bir takrir takdim ediyorum.

FERİDUN FİKRİ (Bingöl) — Efendim; millî korunma kanununda, millı müdafaa mükellefiyeti kanununda ve diğer kanunda, arkadaşım Şinasinin bahsettiği kanunda mevzubahs olan şeyler, kaideler gerçi bundan dardır. Fakat o kanunların cümlesi, hukuku alâkadar etmesi, takyid etmesi itibarile konmuş hükümlerdir. Yani takyid ediyor. Bu takyiddeki hikmet, eşhasın hukukunu sıyanete matuftur. Halbuki bu lâyihadaki kasd, tamamile onun zıddıdır. Yani tahdidî değil, tevsiidir.

Yani eğer buyurdukları şekilde yakın bir harb tehlikesi vesaire hakkında bir hüküm koyacak olursak, bu teklifin, bu kanun lâyihasının maksadı fevt olur. Çünkü bu kanun o şekilde en dar vaziyetlerde tatbik edilmek icabeder. Meselâ bugün buyurdukları gibi, yakın bir harb tehlikesinin mevcud olub olmadığı hakkında aid olduğu merciler tereddüd edebilir. İçinde bulunduğumuz şu vaziyette yalnız harb tehlikesi mevcud olduğu kabul edilirse, mevcud olsa da kanun kabili tatbik olmuyor. Binaenaleyh takyidî bir hüküm konularak diğer Korunma kanunlarmda koymuş olduğumuz hükümler mahiyetinde bir hüküm konulursa, bu kanunun tatbikinde Millî Müdafaa tereddüde düçar olabilir. Henüz silâh altına alman ihtiyat zabitlerinden hâkimlik etmiş veya avukatlık yapmış olanlarm kararname alınmaksızm adlî işlere tayini hususunda tereddüde düçar olabilirler. Bu itibarla Millî Müdafaa encümeninin dermiyan ettiği tabir takyidî değil tevsiî olmak itibarile bu kanunun hükmü yerindedir. Bu şekilde kabulünde bir mahzur yoktur.

RECEB PEKER (Kütahya) — Arkadaşlar, takyidi, tevsiî meselesi mevzubahs değildir. Tabiî halde yaşayan bir millet, tabiî ahvalde normal kanunlarla idare edilir. Amma ne çare ki, beşeriyet için bir çok içtimaî, felsefî, siyasî sebeblerden dolayı hali tabiide yaşamak, bilhassa içinde bulunduğumuz devirlerde, müstesna teşkil edecek vaziyet arzetmiştir. Bunun için böyle devirlerin icablarını kanunlarla karşılamak, bir devlet olğunluğunun tabiî icabıdır. Her devlet böyle vaziyetlerde, zaruret karşısmda bu gibi hükümler, kararlar alır. Bu kanun da o hükümlerden biridir. Meselâ, takyidî, tevsiî meselesi değildir, bu zamanın tabiî hükümleridir.

Hâkim vaziyetinde vazife görecek olan bir zata tayin şekillerinde bir takım otoriteler verilmesi, fevkalâde addedilecek bir zamanın fevkalâde icablarıdır.

Feridun Fikri arkadaşımızın buyurdukları şekil, harb tehlikesi hali, bu hali Millî Müdafaa vekili ne zaman takdir edecek? Bunu takdir edebilmek için her hangi içinde bulunduğu günün vaziyetine değil; adlî askerî mekanizmanın işlemesine, ordunun askerî adlî mekanizmasına tâbidir. Bu vaziyet filen hulûl etmiş demektir. Böyle fevkalâde bir zamanda ve fevkalâde zamanm icabını takdir etmekten mesul olan makamı da kâfi bir tarif ve vuzuhla aydınlık içinde bulundurmak için buna benzer tariflerin hükmü içerisine girmesi lâzımdır. Onun için tadil takririmi takdim ediyorum.

ADLİYE En. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Efendim, mesele kâfi derecede tenevvür etmiştir. Feridun Fikri arkadaşımız da farkın nereden tevellüd ettiğini izah ettiler. Encümen arkadaşlarımla temas ettim, bu tadili kabul ediyor musunuz? dedim. Temayüllerinin o merkezde olmadığını söylediler. Bendeniz şahsan fark görmüyorum, iki tarif de olabilir. Hakem Heyeti Celilenizdir.

Yüksek Reisliğe

Maddedeki (Harb tehlikesi) tabirinin Milli korunma kanunundaki aynı halin ifadesi olan ibare ile değiştirilmesi için encümene havalesini dilerim.

Kütahya mebusu
Receb Peker

BAŞKAN — Takriri yüksek takdirinize arzediyorum. Nazarı itibara alanlar... Almayanlar... Takrir nazarı itibara alınmıştır.

Maddeyi encümene iade ediyoruz.

2 — Türkiye - Ingiltere Adlî muzaharet mukavelenamesine müzeyyel 10 şubat 1939 tarihinde imzalanan ek mukavelenamenin tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye ve Adliye encümenleri mazbataları (1/369) [1]

BAŞKAN — Lâyihanın heyeti umumiyesi hakkında mütalea var mı?

REFİK İNCE (Manisa) — Bir yanlışlık yapıldığını zannediyorum. Hariciye encümeni mazbata muharririnden bunun izahını rica ediyorum.

Bu kanun evvelce kabul edilmiş olan bir mukavelenameye ek mukavelenamedir ve diyor ki aşağıdaki değişiklikler yapılacaktır:

(A - Imza protokolüne bağlı listede sayılan araziye «Şarkî ürdün hariç olmak üzere» Filistin ve Şarkî ürdün ilâve olunacaktır). Şarkî ürdün hariç olmak üzere Filistin ve Şarkî ürdün, diyor. Birisinde hariç diyor, sonra ilâve ediyor. Bilmiyorum tercüme sakatlığı mı var, yoksa benim anlayış sakatlığım mı var? Hariciye encümeninin tenvirini rica ediyorum.

[1] *6 sayılı basmayazı zabtın sonundadır.*

ADLİYE E. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Efendim, Hariciye encümeni mazbata muharriri arkadaşımla mutabık olarak - çünkü bu mazbata en son Adliye encümeninde konuşulmuştur - şu izahatı arzediyorum :

Filhakika okunduğu zaman böyle bir tezad var gibi görünüyor. Bu da encümende nazarı dikkatimizi celbetti. Alâkadar daireden sorduk. Dedik ki, «Şarkî ürdün hariç olmak üzere» denildiği halde sonra neden gene Şarkî ürdün ilâve ediliyor.

Bize şu cevabta bulundular: bu gibi beynelmilel mukavelelerde eskiden daima Filistinin Şarkî Ürdüne de teşmili hususunda kayidler kullanılıyordu. Şarkî Ürdündeki mahallî Hükûmet, biz ayrı bir şeyiz, Filistinle bizi beraber zikrediyorsunuz, bizi tebarüz ettirin yolunda bir talebte bulunmuşlar. Buna binaen bütün mukavelelerde bu « Şarkî Ürdün hariç olmak üzere» « Şarkî Ürdün » ibaresi konuluyor. İngilizce aslını da okuduk ve gördük ki bu tabir Ingilizcesinin tamamen bir tercümesidir, tercüme hatası yoktur. Binaenaleyh bu izahatım kâfidir, zannederim.

BAŞKAN — Başka söz isteyen yoktur, maddelere geçilmesini kabul edenler ... Etmiyenler ... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Türk - Ingiliz Adlî müzaharet mukavelenamesine müzeyyel olarak 10 şubat 1939 tarihinde Ankarada imzalanmış olan ek mukavelenamenin kabul ve tasdikına dair kanun

MADDE 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile Büyük Britanya ve Şimalî Irlanda Birleşik Kıralığı arasında 28 sonteşrin 1931 tarihinde Ankarada münakid müzahereti adliye mukavelenamesine müzeyyel olarak 10 şubat 1939 tarihinde Ankarada imzalanan ek mukavelename kabul ve tasdik edilmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi reyinize arzediyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

BAŞKAN — Maddeyi reyinize arzediyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

MADDE 3 — Bu kanunun icrasına Adliye ve Hariciye vekilleri memurdur.

BAŞKAN — Maddeyi reyinize arzediyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Lâyihanın birinci müzakeresi bitmiştir.

Ruznamemizde müzakere edilecek başka madde yoktur, cuma günü içtima etmek üzere inikada nihayet veriyorum.

Kapanma saati : 15,40

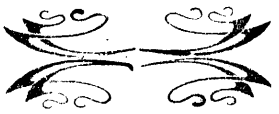

T. B. M. M. Matbaası

Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası ve Millî Müdafaa ve Adliye encümenleri mazbataları (1/455)

T. C.
Başvekâlet
Kararlar dairesi müdürlüğü
Sayı : 6/3243

16 - VII - 1940

Büyük Millet Meclisi Yükse kReisliğine

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 3 - VII - 1940 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil
Dr. R. Saydam

Mucib sebebler

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinde mevcud seferberflik tabiri: Bu günkü dünya ahvalinin Devletlerin harbe girmiş vaziyetlerinde gösterdiği sürat ve fevkalâdelik sebebile ihtiyaçları karşılamasına kâfi gelemeyeceği düşüncesile seferberliğe tekaddüm eden harb tehlikesi zamanlarında da icab eden tedbirlerin vaktinde alınmasını temin maksadile maddeye seferberlik tabirinden sonra harb tehlikesi mevcud olan haller tabiri de eklenmiştir. Bu kanunun 50 nci maddesinde mevcud âmir hükme nazaran askerî adlî hâkimlerin kaza hakkını kullanabilmeleri evvelemirde haklarında kararname alınmasını zarurî kılmakta 53 ncü maddeye dayanılarak askerî adliye kadrolarını tamamlamak maksadile çağırılacak yedek askerî adlî hâkimlerle adliye hâkimleri veya hukuk mezunları hakkında da kararname alınmasını icab ettirmektedir. Halbuki gerek seferberlikte ve gerek harb tehlikesi mevcud hallerde âni ve âcil olarak kurulacak teşkillerde bu kabîl şahısların vazifelendirilmeleri halinde her biri için ayrı ayrı kararname alınması güç olacağı gibi silâh altı davetlerindeki usullere de aykırı düşecektir. Noksanları tamamlamak yoluna girmiş her hangi birlik evvelden tesbit olunan cedvellere göre mıntakasında lüzum gördüklerini vazifeye alırken bu meyanda askerî adliye kadrosunu tamamlamak üzere de yine bulunduğu mıntakadan evvelden tesbit olunmuş şahısları da hâkim sınıfında kullanmak üzere alacaktır. Bu gibilerin kararname alınmasına hacet kalmadan vazifeye başlayabilmeleri hizmetin icab ettirdiği sürat bakımından çok mühim görülmüş ve ancak haklarında kararname alınmadan askerî adlî hâkimlikte kullanılacak bu gibi şahısların hâkimlik etmek hususunda esasen salâhiyetli kimselerden olmaları şart koşulmak suretile bilfiil hâkimlik etmiş olmayanların bu şekilde tavzif edilmelerinin önüne geçilmiştir.

Askerî adlî hâkimlik hizmeti askerî bir hizmet olduğundan bu kadrolarda kullanılanların hizmetlerinin askerî hizmetlerden sayılacağı yolunda maddeye ayrıca bir hüküm konulmasına da lüzum görülmemiştir.

Adliye hâkimlerinin mühim bir kısmının tecile tâbi oldukları da dikkate alınarak yine yedek subay olmuş avukatların da askerî adliye kadrolarında çalışabilmeleri temin edilmiştir.

Millî Müdafaa encümeni mazbatası

T. B. M. M.
M. M. Encümeni
Esas No. 1/455
Karar No. 37

25 VII - 1940

Yüksek Başkanlığa

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulduğuna dair olub Encümenimize havale edilen Başvekâletin 16 temmuz 1940 tarihli ve 6/3243 sayılı tezkeresi ve bağlı lâyiha Millî Müdafaa vekilliğinden gönderilen salâhiyetli memuru huzurile okundu ve görüşüldü:

Esbabı mucibede beyan edildiği veçhile seferberlik olmadan ve seferberliğe takaddüm eden ve bu günkü dünya vaziyet ve ahvaline göre harb tehlikesi bulunduğu zamanlarda dahi icabeden tedbirlerin alınmasını temin maksadile yapılan bu değişiklik hakkındaki mucib sebebler avukatlar için dahi bilfiil hâkimlik etmiş olanlar kelimesi ilâve edilmek üzere Encümenimiz de yerinde görerek kanun lâyihası aynen kabul edilmiştir.

Havalesi mucibince Adliye encümenine verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

M. M. E. Reisi	M. M.	Kâtib
Diyarbakır	Erzurum	Konya
K. Sevüktekin	*Ş. Koçak*	*V. Bilgin*
Çorum	Erzurum	İçel
E. S. Akgöl	*A. Akyürek*	*M. C. Mersinli*
İstanbul	Kayseri	Malatya
Dr. Tuğ. H. Erel	*N. Toker*	*O. Koptagel*
Manisa	Samsun	Sinop
K. N. Duru	*A. F. Ergin*	*R. Barkın*

Eski kanun hükmünü kâfi görüyorum muhalifim
C. K. İncedayı

Seyhan	Urfa	Yozgad
S. Tekelioğlu	*A. Yazgan*	*C. Arat*
Tekirdağ		
R. Apak		

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye encümeni
Esas No. 1/455
Karar No. 4

15 - XI - 1940

Yüksek Reisliğe

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında Millî Müdafaa vekâleti tarafından hazırlanarak İcra Vekilleri Heyetinin 3 - VII - 1940 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının Millî Müadfaa encümeninin mazbatasile birlikte Encümenimize de havale ve tevdi buyurulması üzerine ihtiva eylemekte olduğu hükümler Millî Müdafaa vekâletinin salâhiyetli memuru huzurile tedkik ve müzakere olundu.

Seferberlikte askerî adliye kadrolarının Adliyede hâkimlik etmiş olanlarla hukuk mezunu bulunan yedek subaylardan ikmal olunabileceği Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesinde yazılı bulunmaktadır. Bu hükmün hali hazır harb vaziyetlerinin istilzam eylediği sürat muvacehesinde ihtiyaçları karşılayamadığı encümende verilen izahattan anlaşılarak seferberliğe munhasır olan Askerî adliye kadrolarını ikmal imkânlarının harb tehlikesi mevcud olan hallere de teşmiline ittifakla karar verilmiştir. Askerî adlî hakimlere aid tayinlerin bir kararname ile icra edilmeleri tedkik mevzuu olan kanunun 50 nci maddesinde tesis edilmiş olan usulün icabıdır. Halbuki Hükûmet esbabı mucibe mazbatasında da beyan edildiği veçhile gerek seferberlik dolayısile ve gerek harb tehlikesi mevcud olan ahvalde ayni ve âcil olarak kurulacak teşkillerde askerî adlî

hâkimlerin birer kararname ile vazifelendirilmeleri yukarıda işaret eylediğimiz süratle telif edilememektedir. Bu itibarla kararname ile tayin hükümünün bu gibi istisnaî hallerde tatbik edilmemesi faydalı ve hatta zaruridir. Gerçi Encümen azalarından bazıları askerî adlî hâkimlerin tayin usulünü tesbit eden 50 nci maddedeki bu hükmün 53 ncü maddede refedilmesile seferberlikte ve harb tehlikesi mevcud olan ahvalde Askerî adlî hakimlerin hangi usul ve şekil altında tayin edilecekleri hakkında bir mesnedi kanunî kalmadığı ve bu itibarla bu cihetin kanunda tayin ve tesbitinin icab edib etmeyeceğinin mülâhazaya şayan olduğu yolunda bir mütalea dermeyan edilmiş ise de Millî Müdafaa vekâletinin encümende hazır bulunan salâhiyetli memuru eldeki mevzuatın bunu temin eylediği ve bu babda ayrıca bir teklif yapılmasına lüzum görülmediğini beyan etmesi üzerine maddenin diğer hükümlerinin müzakeresine geçilmiştir.

53 ncü maddenin bu gün meri olan şeklinde seferberlikte Askerî adlî hâkimliğe tayin edilebilmek için adliyede hâkimlik etmiş veya hukuk mezunu bulunmuş olmak kâfidir. Hükûmet teklifinde bu hizmetin ifası için hukuk mezunu olmak kâfi görülmeyerek bilfiil hâkimlik veya avukatlık etmek şartı konulmuş, Millî Müdafaa encümeni buna zamimeten avukatların dahi bilfiil hâkimlik etmiş olmalarını lüzumlu saymıştır. Encümenimiz, Millî Müdafaa encümeninin bu hususdaki noktai nazarına iki bakımdan iştirak edememektedir : 1 - Bilfiil hâkimlik etmiş avukatlar esasen hâkimlik vazifesinde bulunmuş olmalarından dolayı Millî Müdafaa encümeninin hâkimler hakkındaki hükmü kabul ettiği şekilde dahi bu maddeden istifade etmekte ve bu itibarla avukatlık sıfatı vaziyette bir değişiklik yapmamaktadır. 2 - Avukatlık bu gün meri olan 3499 sayılı kanun hükümlerine göre amme hizmeti mahiyetinde bir meslektir. Bu sebeblere binaendir ki Hükûmetin, avukatlar hakkındaki teklifi tercihe şayan bulunmuş, ancak, bilfiil hâkimlik etmiş, kaydi tahdidî mahiyette görüldüğünden bu ibare yerine, hâkimlik sınıfından sayılı vazifeler, ibaresi ikame edilerek müddeiumumilerle hâkim ve müddeiumumi muavinlerinin adliye müfettişlerinin ve hâkim sınıfından sayılan icra memurlarının da madde şümulüne idhali ittifakla karar altına alınmıştır.

Lâyiha yukarıda yazılı tadillerle Umumî Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunuldu.

Adl ve En. Rs.	M. M.	Kâtib
Çorum	Zonguldak	Konya
Münir Çağıl	*Şinasi Devrin*	*G. Gültekin*
Bingöl	Balıkesir	Bursa
Feridun Fikri	*O. Niyazi Bureu*	*Atıf Akgüç*
Tokad	Antalya	Kayseri
S. Atanç	*Numan Aksoy*	*R. Özsoy*
Kastamonu	Sinob	Mardin
Abidin Binkaya	*C. Atay*	*H. Menemencioğlu*
Hatay	Trabzon	Manisa
B. Sıtkı Kunt	*F. A. Barutçu*	*A. Tümer*

HÜKÛMETİN TEKLİFİ

1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1 — 1631 sayılı Askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir.

Madde 53 — Seferberlikte ve harb tehlikesi mevcud olan hallerde askerî adliye kadroları bilfiil hakimlik etmiş yedek adlî hakimlerle yedek subay olmuş ve bilfiil hakimlik etmiş adlî hakimlerden ve avukatlardan ikmal olunur. Bunlar hakkında ayrıca kararname alınmasına lüzum yoktur.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

3 - VII - 1940

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Dr. R. Saydam	*Fethi Okyar*	*S. Arıkan.*
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
Fayik Öztrak	*Ş. Saracoğlu*	*F. Ağralı*
Mf. V.	Na. V.	İk. V
	A. F. Cebesoy	*H. Çakır*
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	*R. Karadeniz*	*Muhlis Erkmen*
Mü. V.	Ti. V.	
A. Çetinkaya	*N. Topcoğlu*	

MİLLÎ MÜDAFAA ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1 — Hükûmetin birinci maddesi aynen

Madde 53 — Seferberliket ve harb tehlikesi mevcud olan hallerde askerî adliye kadroları bilfiil hâkimlik etmiş yedek adlî hâkimlerle yedek subay olmuş ve bilfiil hâkimlik etmiş adlî hâkimlerden ve bilfiil hâkimlik etmiş avukatlardan ikmal olunur. Bunlar hakkında ayrıca kararname alınmasına lüzum yoktur.

MADDE 2 — Hükûmetin ikinci maddesi aynen

MADDE 3 — Hükûmetin üçüncü maddesi aynen

ADLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1 — 1631 sayılı askerî muhakeme usulü kanununun 53 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Madde 53 — Seferberlikte veya harb tehlikesi mevcud olan hallerde askerî adliye kadroları yedek adlî hâkimlerle yedek subaylardan hâkim sınıfından sayılan vazifelerde bulunmuş veya avukatlık etmiş olanlardan ikmal olunur. Ellinci maddedeki kararname ile tayin hükmü bunlar hakkında tatbik olunmaz. Bu vazifedeki hizmetler, askerlik hizmetinden sayılır.

MADDE 2 — Hükûmetin ikinci maddesi aynen

MADDE 3 — Hükûmetin üçüncü maddesi aynen

S. Sayısı : 6

Türkiye - İngiltere Adlî muzaheret mukavelenamesine müzeyyel 10 şubat 1939 tarihinde imzalanan ek mukavelenamenin tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye ve Adliye encümenleri mazbataları (1/369)

T. C.
Başvekâlet
Kararlar dairesi müdürlüğü
Sayı: 6/1643

12 - IV - 1940

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türk - İngiliz adlî muzaheret mukavelenamesine müzeyyel olarak 10 şubat 1939 tarihinde Ankarada imzalanmış olan ek mukavelenamenin kabul ve tasdiki hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 6 - IV - 1940 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil
Dr. R. Saydam

Esbabı mucibe

Türkiye Cümhuriyeti ile Büyük Britanya ve Şimalî İrlânda Birleşik Kıralhığı arasında 28 son teşrin 1931 tarihinde Ankarada imza edilmiş olub 28 haziran 1932 tarih ve 2045 numaralı kanun ile tasdik edilmiş ve 12 haziran 1933 tarihinde meriyet mevkiine girmiş bulunan Muzahereti adliye mukavelenamesi ahkâmının Filistin ve Şarkî Ürdüne teşmili hususunda 10 şubat 1939 tarihinde Ankarada bir ek mukavelename imzalanmıştır.

Memleketimizle Filistin ve Şarkî Ürdün arasındaki adlî münasebatı kolaylaştırmak maksadı ile akdedilmiş olan bu ek mukavelenamede, Türkiye - İngiltere muzahereti adliye mukavelenamesine bazı ilâveler yaparak, bu mukavelename ahkâmının mevzubahs iki memlekete teşmili istihdaf edilmiştir.

Türkiye - İngiltere muzahereti adliye mukavelenamesinin 17 nci maddesinde, mukavelename ahkâmının İngiliz mandası altındaki araziden hiç birine kendiliğinden teşmil edilmiyeceği tasrih olunmuş ve imza protokolüne merbut listede de mukavelename ahkâmının tatbik edileceği İngiliz dominyon, müstemleke ve protektoraları tadad olunmuştur. Bu kere imza olunan ek mukavelename mucibince bu listeye Filistin ve Şarkî Ürdün gibi İngiliz mandası altında bulunan iki memleketin ilâvesi, adlî müzaheret mukavelenamesinin esas metnine de bir ilâve yapılmasını icab ettirmiş ve bu sebeble, ek mukavelename ile, Muzahereti adliye mukavelenamesinin 1 nci maddesinde İngiltere tebaasını tarif eden bendin sonuna, İngiltere tebaası tabirinin İngiltere mandası altında bulunan arazi ahalisi dahil olmak üzere, Büyük Britanya himayesi altında bulunan bütün şahıslara şamil olduğunu tasrih eden bir fıkra ilâve olunmuştur.

Bu babda tanzim olunan kanun lâyihası ile birlikte türkçe ve ingilizce nüshaları ilişik olarak takdim edilen işbu ek mukavelenamenin kabulü Yüksek Meclisin tasviblerine arzolunur.

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Hariciye encümeni
Esas No. 1/369
Karar No. 37

4 - V - 1940

Yüksek Reisliğe

Türk - İngiliz adlî muzaheret mukavelenamesine müzeyyel olarak 10 şubat 1939 tarihinde Ankarada imzalanmış olan ek mukavelenamenin kabul ve tasdiki hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 6 - IV - 1940 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası encümenimize havale edilmekle Hariciye vekilinin huzurile tedkik edildi:

Hariciye vekilinin verdiği izahata ve kanunun esbabı mucibe lâyihasında dermeyan edilen mütaleatına nazaran kanun lâyihası Türkiye Cümhuriyeti ile Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı arasında 28 son teşrin 1931 tarihinde Ankarada imzalanan muzahereti adliye mukavelesi ahkâmının Filistin ve Şarkî Ürdüne teşmilini istihdaf eden kanun lâyihası encümenimizce muvafık görülmüştür.

Havalesi veçhile Adliye encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Hariciye E. Rs.	M. M.	Kâtib
Konya	İstanbul	Tokad
A. M. Göker	*A. Ş. Esmer*	
Antalya	Diyarbakır	Elâzığ
Dr. C. Tunca	*Zeki M. Alsan*	*F. A. Aykaç*
Erzurum	İstanbul	İzmir
P. Demirhan	*Dr. İ. Tali Öngören*	*H. Mnteşe*
	Kars	
	Gl. M. Akyüz	

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye encümeni
Esas No. 1/369
Karar No. 5

15 - XI - 1940

Yüksek Reisliğe

Türk İngiliz adlî muzaheret mukavelenamesine müzeyyel olarak 10 şubat 1939 tarihinde Ankarada imzalanmış olan ek mukavelenamenin kabul ve tasdiki hakkında Hariciye vekilliği tarafından hazırlanarak İcra Vekilleri Heyetinin 6-IV-1940 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının Hariciye encümeni mazbatasile birlikte encümenimize de havale ve tevdi buyurulması üzerine ihtiva eylemekte olduğu hükümler tedkik ve müzakere olundu.

Türkiye Cümhuriyeti ile Büyük Britanya ve Şimalî İrlânda Birleşik Kırallığı arasında cari olan muzahereti adliye mukavelenamesi hükümlerinin İngiliz mandası altındaki araziden hiç birine kendiliğinden teşmil edilemiyeceği zikri geçen mukavelenamenin 17 nci maddesinde tasrih edilmiş bulunmaktadır.

Memleketimizle Şarkî Ürdün ve Filistin arasındaki adlî münasebetleri kolaylaştırmak maksadile ve zikri geçen 17 nci madde hükümleri nazara alınmak suretile hazırlanmış olan Türk - İngiliz adlî muzaheret mukavelenamesine ek mukavelenin kabul ve tasdikını tazammun eden kanun lâyihası encümenimizce de muvafık görülmüştür.

Umumî Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Adliye E. Reisi	M. M.	Kâtib
Çorum	Zonguldak	Konya
Münir Çağıl	*Şinasi Devrim*	*G. Gültekin*

Antalya	Kayseri	Balıkesir	Mardin	Hatay
Numan Aksoy	*R. Özsoy*	*O. Niyazi Burcu*	*H. Menemencioğlu*	*Bekir S. Kunt*
Bursa	Tokad	Kastamonu	Trabzon	Manisa
Atıf Akgüç	*S. Atanç*	*Abidin Binkaya*	*F. A. Barutçu*	*A. Tümer*

HÜKMETİN TEKLİFİ

Türk - İngiliz Adlî müzaheret mukavelenamesine müzeyyel olarak 10 şubat 1939 tarihinde Ankarada imzalanmış olan Ek mukavelenamenin kabul ve tasdikine dair olan kanun lâyihası

MADDE 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı arasında 28 sonteşrin 1931 tarihinde Ankarada münakid muzahereti adliye mukavelenamesine müzeyyel olarak 10 şubat 1939 tarihinde Ankarada imzalanan Ek mukavelename kabul ve tasdik edilmiştir.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun icrasına Adliye ve Hariciye vekilleri memurdur.

6 - IV - 1940

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Dr. R. Saydam	*Fethi Okyar*	*S. Arıkan*
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
Fayik Öztrak	*Ş. Saracoğlu*	*F. Ağralı*
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	*A. F. Cebesoy*	*H. Çakır*
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	*R. Karadeniz*	*Muhlis Erkmen*
Mü. V.	Ti. V.	
A. Çetinkaya	*N. Topcoğlu*	

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ İLE BÜYÜK BRİTANYA VE ŞİMALÎ İRLANDA BİRLEŞİK KIRALLIĞI ARASINDA 28 TEŞRİNİSANİ 1931 DE ANKARADA İMZALANAN HUKUK VE TİCARET İŞLERİNE MÜTEALLİK ADLÎ MUAMELÂTA DAİR MUKAVELEYİ MUADDİL EK MUKAVELE

Türkiye Reisicümhuru ile Majeste Büyük Britanya, İrlanda ve Denizler ötesinde bulunan Britanya Dominyonları Kıralı ve Hindistan İmparatoru, 28 teşrinisani 1931 de Ankarada imzalanmış olan Hukuk ve Ticaret işlerine müteallik Adlî muamelâta dair Mukavelenin bazı hükümlerini değiştirmek ve tamamlamak isteğinde bulunduklarından, bu maksad ile, bir Ek Mukavele akdine karar vermişler ve, Murahhasları olmak üzere :

Türkiye Reisicümhuru :

Hariciye Vekili Bay Şükrü Saracoğlu, İzmir Mebusu.

Majeste Büyük Britanya, İrlanda ve Denizler ötesinde bulunan Britanya Dominyonları Kıralı ve Hindistan İmparatoru :

Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda için:

Majeste Britanya Kıralının Türkiye Cümhuriyeti nezdinde Fevkalâde Sefir ve Murahhası The Right Honourable Sir Percy, Iyham Loraine, Baronet, G. C. M. G.,

Murahhas tayin etmişlerdir.

Bu Murahhaslar, usulüne muvafık bulunan salâhiyetnamelerini birbirlerine tebliğ ederek aşağıdaki hususlarda ittifak etmişlerdir:

Madde — 1

Yukarıda sözü geçen Mukavele ile, ona bağlı İmza Protokolünde aşağıdaki değişiklikler yapılacaktır :

(a) İmza Protokolüne bağlı listede sayılan araziye : (Şarkî Ürdün hariç olmak üzere) Filistin, ve Şarkî Ürdün ilâve olunacaktır.

(b) Mukavelenin 1 nci maddesinin sonuna şu ilâve yapılacaktır : (Majeste Kıral tarafından, üzerlerinde mandat kabul edilmiş bulunan arazi ahalisi dahil olmak üzere, Britanya himayesi altında bulunan bütün şahıslar dahi, bu kabildendir.)

Madde — 2

İşbu Ek Mukavele tasdik olunacak ve tasdiknameler Londrada teati edilecektir. Mukavele, tasdiknamelerin teatisi tarihinde meriyete girecektir.

Yukarıdaki hükümleri tasdik etmek üzere, isimleri geçen Murahhaslar işbu Ek Mukaveleyi imza etmişler ve mühürlemişlerdir.

İkisi de ayni derecede muteber olmak üzere türkçe ve ingilizce, iki nüsha olarak, Ankarada yapılmıştır.

Ankara, 10 şubat 1939

İmza : *Percy Loraine* İmza : *Ş. Saracoğlu*